



Wspólna Polityka Rolna w świetle koncepcji Nowego Zielonego Ładu

prof. dr hab. Mariusz Matyka

Puławy 3 listopada 2020 r.

Rolnictwo vs środowisko

Problem nieracjonalnego gospodarowania zasobami naturalnymi dotyczy w równym stopniu różnych sfer działalności człowieka, w tym także rolnictwa.

Druga połowa XX w. ujawniła, szczególnie w Europie Zachodniej, krytykę podejścia, w którym uwzględniany był tylko rachunek ekonomiczny.

Degradacja środowiska przyrodniczego spowodowana wzrostem intensywności produkcji i zagrożenie bezpieczeństwa żywności to tylko niektóre zjawiska ukazujące potrzebę zmiany podejścia do problematyki rolnictwa.

Źródło: Maciejczak M.: Zeszyty Naukowe SGGW. Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej. 2010, 85: 19-34

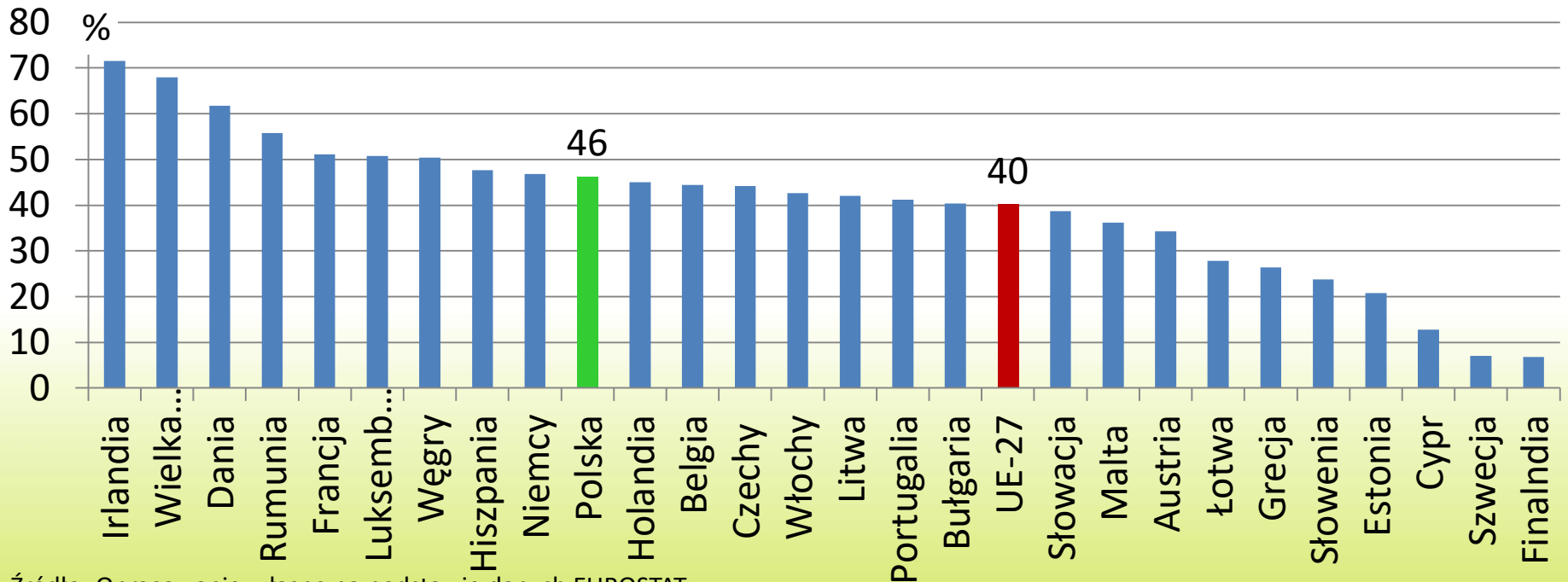


Źródło: <https://permaculturenews.org/2014/05/10/woes-industrial-agriculture/>

Rolnictwo vs środowisko

Wspólna Polityka Rolna skierowana jest do rolnictwa i obszarów wiejskich, które odpowiadają za wykorzystanie znacznego obszaru UE oraz dużej części jej zasobów naturalnych.

Udział UR w ogólnej powierzchni krajów UE



„Zielona” ewolucja WPR

- Pierwszą etapem zmian była **reforma MacSharry’ego**. Wprowadzała ona m.in. powiązania z zagadnieniami dotyczącymi obszarów wiejskich i ochrony środowiska przyrodniczego.
- Kontynuację tego kierunku zawiera dokument **Agenda 2000**, przedstawiona przez KE w 1997 r., który zakładał, że jednym z najważniejszych celów WPR miała się stać ochrona środowiska.

„Zielona” ewolucja WPR

- Kolejnej **reformy (Fischlera)** dokonano w 2003 r., a jej celem było zapewnienie większej komplementarności obu filarów WPR. Zadaniem filaru II była przede wszystkim ochrona środowiska przyrodniczego oraz wspieranie rozwoju obszarów wiejskich. Wymiernym efektem reformy było wprowadzenie zasady wzajemnej zgodności (ang. cross-compliance) oraz modulacji.
- Ważnym etapem zmian był średniookresowy przegląd (ang. Health Check) przeprowadzony w 2008 r., który umocnił ustalenia Agendy 2000.
- Krokiem wzmacniającym cele środowiskowe było ich wprowadzenie w perspektywie finansowej **2014-2020** do I filaru WPR. Działanie to ma na celu dalsze „zazielenienie WPR”.

AGROEKOLOGIA

Agroekologia jest integralnym pojęciem, które łączy ze sobą zasady i **konceptje ekologiczne** oraz **społeczne** dla projektowania systemów rolno żywnościowych i zarządzania nimi. Dąży do optymalizacji interakcji między roślinami, ludźmi i środowiskiem naturalnym mając na uwadze aspekty społeczne, które muszą być uwzględniane przez **zrównoważone i sprawiedliwe systemy żywnościowe**.



Środowiskowe cele WPR

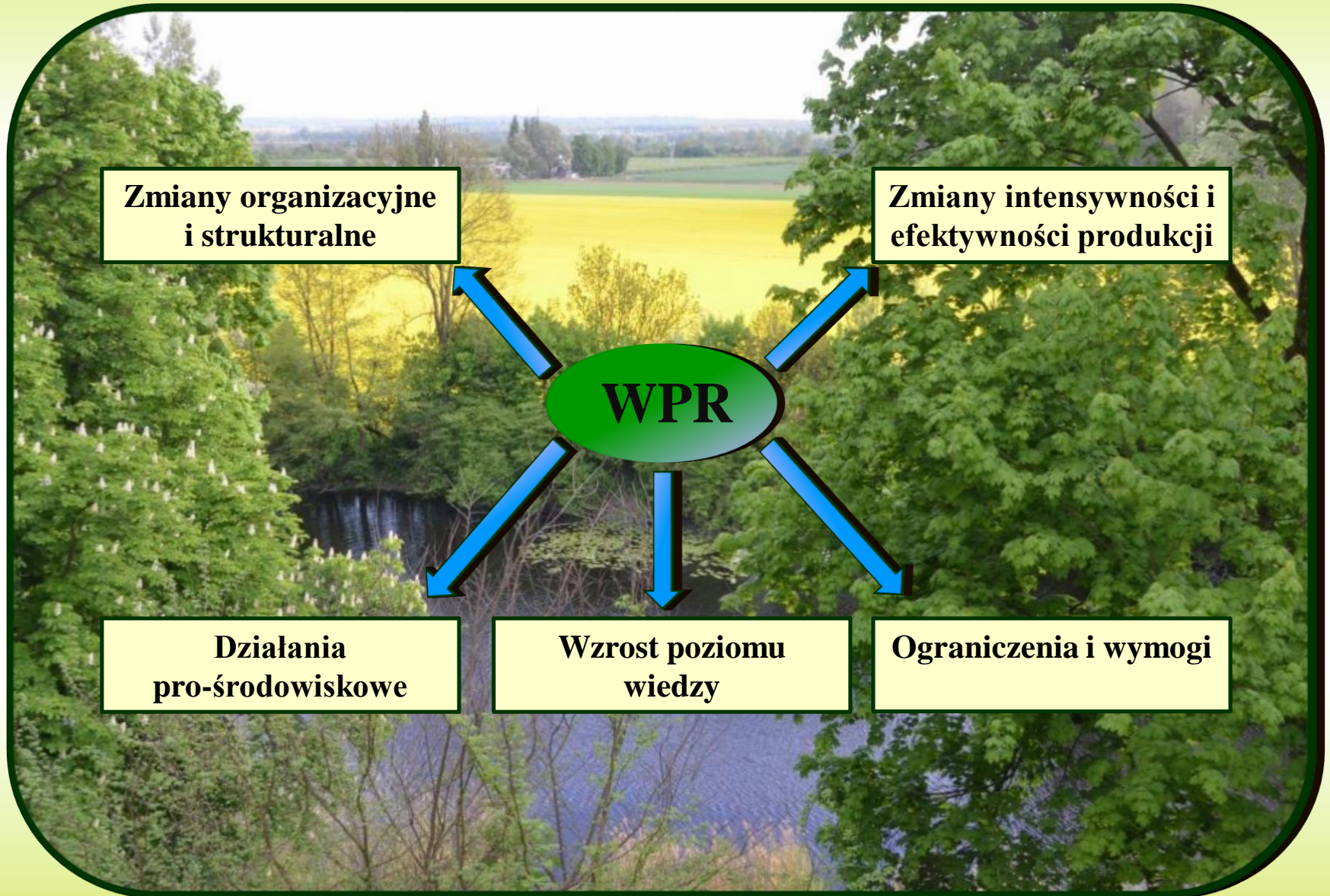
Jednym z głównych celów WPR jest pełniejsze wykorzystanie potencjału rolnictwa w przeciwdziałaniu niekorzystnemu oddziaływaniu na środowisko. Szczególny nacisk kładzie się na:

- ograniczanie i adaptację do zmian klimatu,
- ochronę bioróżnorodności,
- zmniejszenie zanieczyszczeń wody i powietrza,
- ochrona gleb.

Ważnym celem jest również dostarczanie szeroko pojętych **dóbr publicznych**.



Mechanizmy oddziaływania WPR na środowisko





**Cele środowiskowe w WPR po 2020 r.
Quo vadis?**

Agenda ONZ

na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 i celów zrównoważonego rozwoju

Nie ulega wątpliwość, że podstawowy paradygmat dalszego rozwoju UE, w tym również WPR, **będzie opierać się na zasadach zrównoważenia.**

Realizacja tego celu będzie wiązać się m.in. z wdrożeniem 17 celów zrównoważonego rozwoju zawartych w rezolucji ONZ „Przekształcanie naszego świata: Agenda na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju – 2030”.

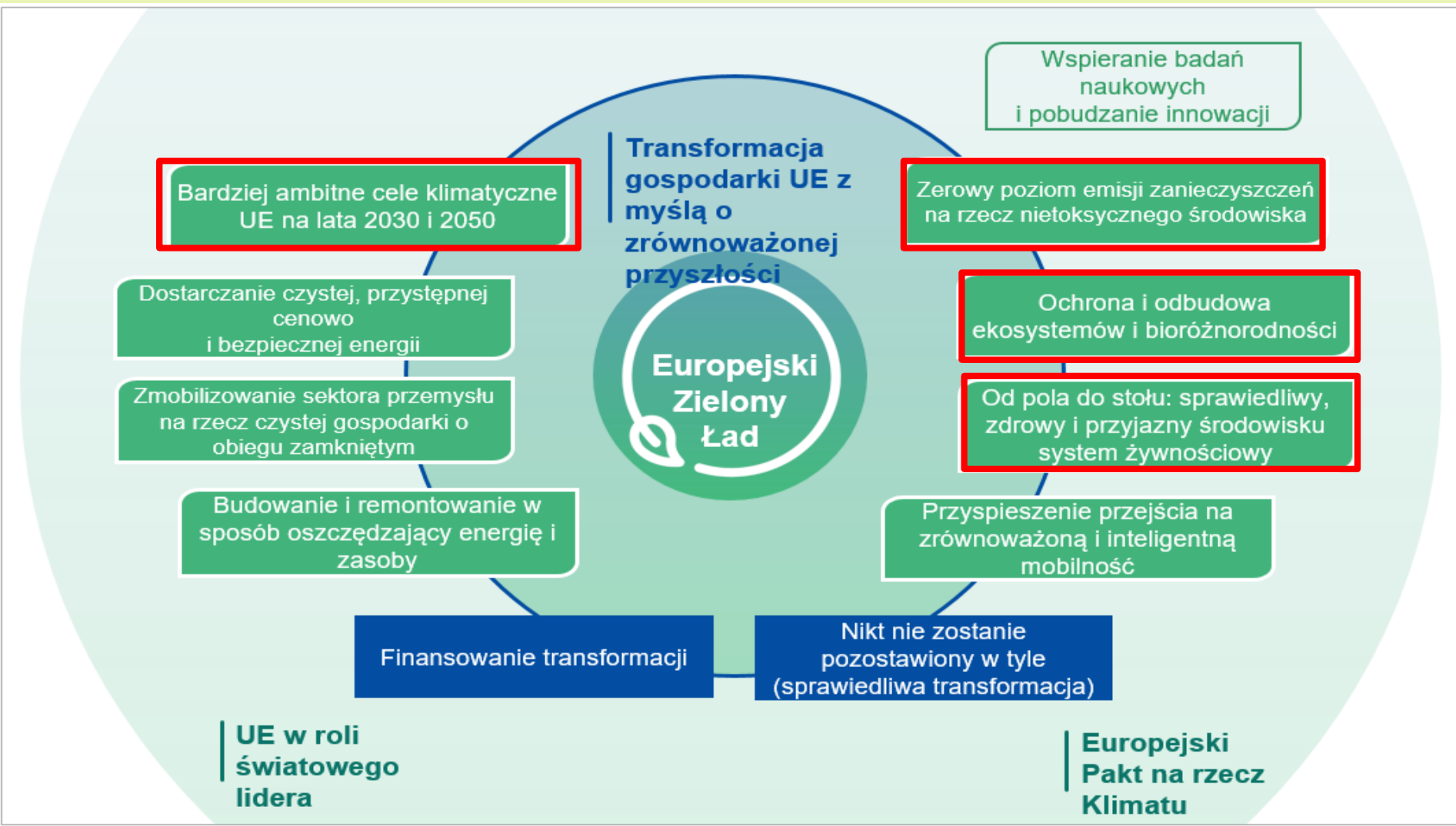


Europejski Zielony Ład

- Jest to nowa strategia na rzecz wzrostu, której celem jest **przekształcenie UE w sprawiedliwe i prosperujące społeczeństwo żyjące w nowoczesnej, zasobooszczędnej i konkurencyjnej gospodarce, która w 2050 r. osiągnie zerowy poziom emisji gazów cieplarnianych netto** i w ramach której **wzrost gospodarczy będzie oddzielony od wykorzystania zasobów naturalnych.**
- Jej celem jest również **ochrona, zachowanie i poprawa kapitału naturalnego UE oraz ochrona zdrowia i dobrostanu obywateli przed zagrożeniami i negatywnymi skutkami związanymi ze środowiskiem.** Transformacja ta musi przebiegać zarazem w **sprawiedliwy i sprzyjający włączeniu społecznemu sposób.**

Dzięki wspólnemu działaniu UE jest w stanie przestawić swoją gospodarkę i społeczeństwo na nowe tory, dążąc do większej zrównoważoności.

Europejski Zielony Ład



OD POLA DO STOŁU

stworzenie sprawiedliwego, zdrowego i przyjaznego środowisku systemu żywnościowego

~Założenia~

- Europejska żywność słynie z **bezpieczeństwa, bogactwa w wartości odżywcze i wysokiej jakości**. Powinna również stać się **światowym standardem zrównoważoności**.
- **Wszystkie podmioty działające w żywnościowym łańcuchu wartości stoją przed nowymi możliwościami**. Nowe technologie i odkrycia naukowe połączone z rosnącą świadomością społeczną i popytem na zrównoważoną żywność przyniosą korzyści wszystkim.
- **Europejscy rolnicy i rybacy mają do odegrania kluczową rolę w procesie transformacji**. Działania prowadzone w ramach strategii „od pola do stołu” mające na celu przeciwdziałanie zmianie klimatu, ochronę środowiska i zachowanie bioróżnorodności zostaną zintensyfikowane.
- Plany strategiczne (m.in. WPR) będą musiały odzwierciedlać **bardziej ambitne cele obejmujące znaczące ograniczenie stosowania chemicznych pestycydów i zagrożeń z nimi związanych, jak również stosowania nawozów i antybiotyków**.
- Strategia „od pola do stołu” przyczyni się również do **osiągnięcia gospodarki o obiegu zamkniętym**.



OD POLA DO STOŁU

stworzenie sprawiedliwego, zdrowego i przyjaznego środowisku systemu żywnościowego

~Cele~

Celem UE jest zmniejszenie **śladu środowiskowego i klimatycznego** unijnego systemu żywnościowego oraz wzmocnienie jego **odporności**, zapewnienie **bezpieczeństwa żywnościowego** w obliczu zmiany klimatu i utraty różnorodności biologicznej oraz bycie liderem globalnej transformacji w kierunku konkurencyjnej zrównoważoności od pola do stołu i tworzenia nowych możliwości.

Działania:

- **Zapewnienie zrównoważonej produkcji żywności.**
- **Zapewnianie bezpieczeństwa żywnościowego.**
- **Pobudzanie zrównoważonych praktyk w zakresie przetwórstwa spożywczego, sprzedaży hurtowej i detalicznej, hotelarstwa i gastronomii.**
- **Promowanie zrównoważonej konsumpcji żywności oraz ułatwienie przejścia na zdrową i zrównoważoną dietę.**
- **Ograniczenie strat i marnotrawienia żywności.**
- **Zwalczanie fałszowania żywności w łańcuchu dostaw żywności.**

OCHRONA I ODBUDOWA EKOSYSTEMÓW I BIORÓŻNORODNOŚCI

~Założenia~

- **Ekosystemy pełnią niezbędne funkcje, zapewniając żywność, słodką wodę, czyste powietrze i schronienie.**
- **W strategii na rzecz bioróżnorodności zostaną wskazane szczególne środki umożliwiające realizację zakładanych zamierzeń.**
- **Wszystkie unijne polityki powinny się przyczyniać do zachowania i odbudowy kapitału naturalnego Europy.**
- **W wyniku zmiany klimatu ekosystemy leśne znalazły się pod presją, która stale rośnie. Aby UE mogła osiągnąć neutralność klimatyczną i zdrowe środowisko naturalne, należy poprawić jakość obszarów leśnych w UE i zwiększyć ich powierzchnię.**
- **Do głównych celów nowej strategii leśnej UE należeć będzie skuteczne zalesianie oraz ochrona i rekultywacja lasów w Europie.**



ZEROWY POZIOM EMISJI ZANIECZYSZCZEŃ NA RZECZ NIETOKSYCZNEGO ŚRODOWISKA

~Założenia~

- **Zapewnienie nietoksycznego środowiska wymaga większych wysiłków, by zapobiec powstawaniu nowych zanieczyszczeń, jak również działań mających na celu redukcję i usunięcie istniejących zanieczyszczeń. Z myślą o rozwiązaniu tych powiązanych problemów Komisja przyjmie w 2021 r. plan działania na rzecz **eliminacji zanieczyszczeń powietrza, wody i gleby.****
- **Należy odtworzyć naturalne funkcje wód powierzchniowych i gruntowych.**
- KE zaproponuje wzmocnienie przepisów dotyczących **monitorowania i modelowania jakości powietrza oraz planów jego ochrony.**
- Komisja przedstawi **strategię w zakresie chemikaliów na rzecz zrównoważoności.**



WPR 2020-2027 = wyższe ambicje środowiskowe

**Zielona architektura:
nowy sposób myślenia**



nowy sposób pracy



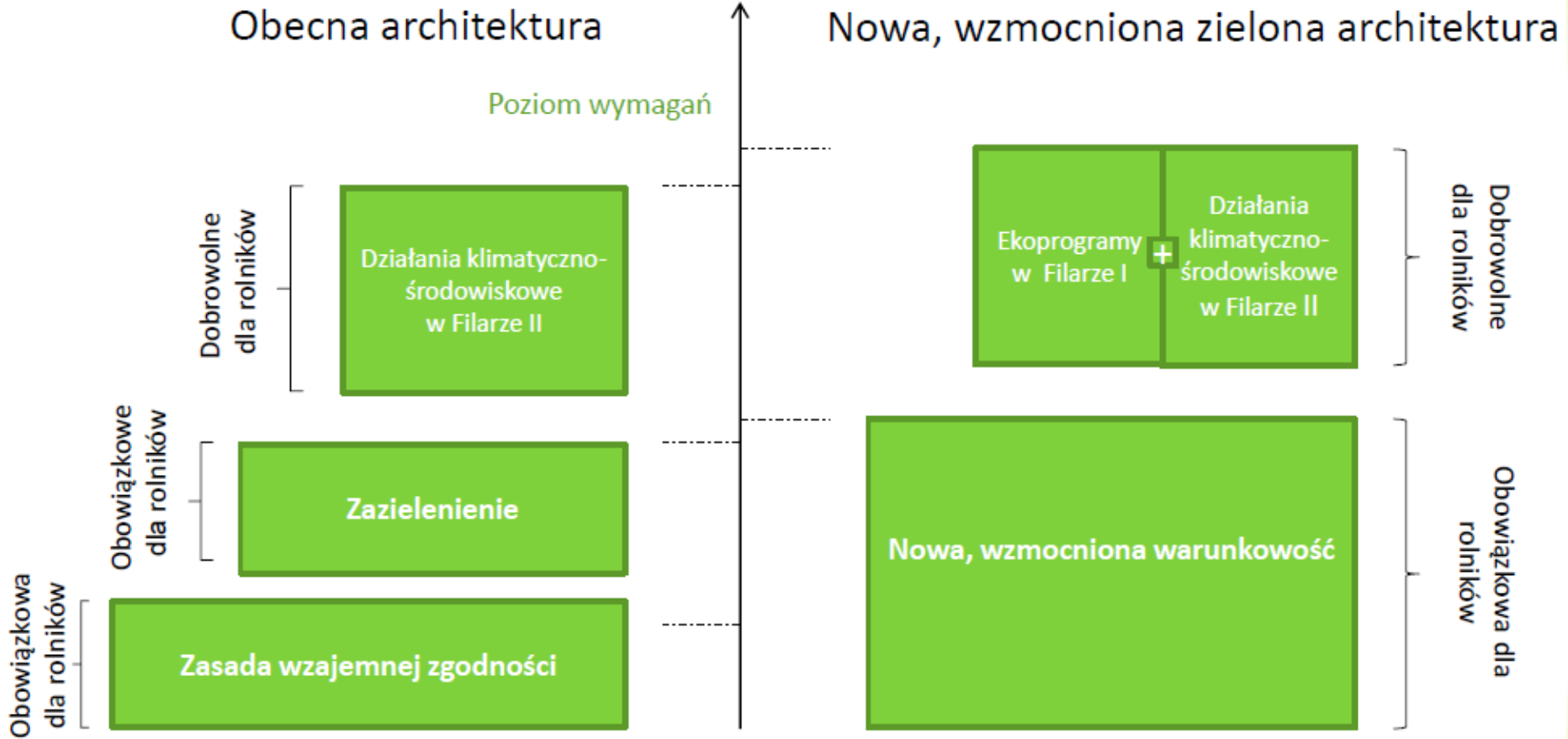
nowy kształt WPR

Szczegółowe cele środowiskowe WPR po 2020 r.

4. Przyczynienie się do złagodzenia i dostosowania do zmian klimatu, a także do zrównoważonej energii.
5. Sprzyjanie trwałemu rozwojowi i wydajnej gospodarce zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze.
6. Przyczynienie się do ochrony różnorodności biologicznej, zwiększenia usług ekosystemowych oraz zachowania siedlisk i krajobrazów.

Podkreślić jednak należy, że potencjalne reformy obok zrównoważenia środowiskowego powinny ciągle zapewniać stabilność i efektywność ekonomiczną gospodarstw rolnych w UE.

Schemat zielonej architektury



Działania środowiskowe – I i II filar WPR

I filar WPR

- **Ekoprogramy** – **NOWY** rodzaj płatności bezpośrednich

II filar WPR

- **Zobowiązania środowiskowe, klimatyczne i inne w dziedzinie zarządzania**, m.in. zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne, ekologiczne, dotyczące dobrostanu zwierząt, ochrona zagrożonych zasobów genetycznych roślin i zwierząt i in.
- **Płatności z tytułu niekorzystnych warunków na specyficznych obszarach** - płatności Natura 2000 i płatności RDW
- **Działania leśne**, m.in. zalesianie gruntów, inwestycje służące zagwarantowaniu i poprawie ochrony lasu i jego odporności
- **Płatności z tytułu ograniczeń naturalnych lub innych ograniczeń specyficznych (ONW)**

Działania środowiskowe – I filar WPR

Ekoprogramy

NOWY rodzaj płatności bezpośrednich

- **OBYWIAZKOWY** dla państwa członkowskiego, ale **DOBROWOLNY** dla rolników, którzy chcą stosować dodatkowe praktyki prośrodowiskowe, wykraczające poza wymogi obowiązkowe
- Wsparcie w ramach ekoprogramów będzie wypłacane:
 - ✓ za realizację rocznego zobowiązania,
 - ✓ rolnikowi na kwalifikujący się hektar,
 - ✓ jako płatność dodatkowa do podstawowego wsparcia dochodu **ALBO** płatność stanowiąca rekompensatę za część lub całość poniesionych dodatkowych kosztów i utraconych dochodów.

Finansowanie ochrony środowiska i klimatu

30 % środków z II filara WPR na środowisko

*Zobowiązania środowiskowe,
klimatyczne*

*Płatności z tytułu gospodarowania na
obszarach Natura 2000 lub objętych
Ramową Dyrektywą Wodną*

*Inne działania realizujące cele
środowiskowo - klimatyczne np.
inwestycje*

Płatności ONW - nieuwzględnione

40 % środków I i II filara WPR na klimat

Działania środowiskowe
II filaru
100%

ONW
40 %

I Filar

Ekoprogramy –
100%

Podstawowe wsparcie
dochodu
i uzupełniające
wsparcie dochodu
(= płatności
redystrybucyjne i dla
młodego rolnika) – 40%



Dziękuję za uwagę